

A4.1_mai_2022_Studii de caz privind dezvoltarea de abilități emoționale, consilierea socială/ vocațională a preșcolarilor/ elevilor din grupul țintă constituit în județul Botoșani, pe categorii de vârstă și nevoi de servicii psiho-sociale, în vederea acordării de suport emoțional/ psihologic pe durata implementării proiectului și pe perioada sa de sustenabilitate

IMPORTANȚA APTITUDINILOR CARE STAU LA BAZA PERFORMANȚELOR ÎN CARIERĂ

Pentru a alege un domeniu de dezvoltare a carierei este necesar să ne cunoaștem **aptitudinile** – **însușiri psihice**, care stau la baza performanțelor în carieră, posibilități, punctele tari ale persoanei.

Valorificarea lor depinde de motivație, învățare, exersare, atitudinea părinților și a cadrelor didactice, condiții materiale, sănătate etc.

După nivelul de generalitate, aptitudinile pot fi **generale sau speciale**.

Aptitudinile generale - permit obținerea unor rezultate superioare în mai multe domenii. Dintre ele fac parte inteligența, aptitudinile generale de învățare, creativitatea, aptitudinile comunicative.

Aptitudinile speciale - ne ajută să obținem rezultate deosebite într-un număr mai restrâns de domenii. Astfel vorbim despre aptitudine pentru desen, gimnastică, muzică etc. aptitudinea verbală, numerică, spațială, de percepție a formei, de a lua decizii), aptitudini artistice, muzicale, fizice etc.

Pentru cunoașterea propriilor aptitudini este important să acordăm atenție opiniilor celor care ne cunosc, și în special, opiniilor profesorilor noștri. Cadrele didactice cunosc mulți elevi/ studenți, și pe această bază ele pot realiza comparații, pot identifica domeniile în care elevii/ studenții sunt capabili de performanțe superioare.

Important este să cunoaștem că aptitudinile mai slab dezvoltate pot fi compensate prin alte aptitudini sau prin ambiție, perseverență (la școală unii elevi, cu nivel intelectual redus, obțin rezultate mai bune decât elevii foarte inteligenți fiind mai perseverenți).

Cunoaștem cu toții, că unii oameni foarte bine dotați „de la natură” nu au rezultate deosebite în activitate deoarece nu sunt bine motivați, fie că nu sunt perseverenți.

În continuare, sunt descrise unele tipuri de aptitudini (*după „Traking Talents” – F. Gagné. 42 prototipuri ale talentului*), la care ne putem referi pentru a ne cunoaște mai bine capacitățile și pe noi înșine .

1. Aptitudini intelectuale:

Enciclopedicul: știe multe lucruri despre orice subiect, nu numai cele din programa școlară.

Inventivul: înțelege repede explicațiile și adesea găsește răspunsul corect înaintea celorlalți.

Strategicul: este foarte bun la jocurile de judecată (*șah, dame, Risc, Monopol*), etc.

2. Aptitudini creative:

Creativul: are multă imaginație, multe sugestii și proiecte pentru activitățile din clasă și din școală.

Originalul: are opinii și sugestii noi, diferite, la care nu s-a gândit altcineva.

3. Aptitudini socioafective:

Diplomatul: știe cum să-și facă prieteni, vorbește ușor cu oricine, chiar adulți sau copii pe care nu ia mai cunoscut.

Confidentul: știe cum să asculte și nu spune nimănui secretele aliate, știe cum să-i facă pe alți copii să se simtă mai bine.

Sfătuitorul: știe ce este bine și rău, drept și nedrept, dă sfaturi bune care să-i ajute pe ceilalți să facă ce trebuie.

Binevoitorul: știe cum să-i încurajeze pe ceilalți să depună tot efortul și să nu renunțe când lucrurile nu merg bine.

4. Aptitudini fizice:

Rapidul: este întotdeauna mai rapid decât ceilalți la activități fizice, cum ar fi, de exemplu: alergare, înot, mers pe bicicletă.

Neobositul: poate practica sporturi sau jocuri pentru un timp îndelungat fără a fi extenuat.

Herculeanul: are mâinile și picioarele puternice, poate ridica obiecte foarte grele.

Gimnastul: este foarte bun la exerciții fizice care presupun: ritm, echilibru, flexibilitate și coordonarea mișcărilor.

Agilul: este foarte bun în cadrul sporturilor sau jocurilor care presupun viteza de reacție, cum ar fi: jocuri video pe calculator, ping-pong.

5. Aptitudini academice:

Gramaticianul: știe bine regulile gramaticale și scrie fără greșeli.

Lexicologul: are un vocabular bogat și utilizează corect cuvintele complicate.

Lingvistul: învață să vorbească limbi străine foarte repede și ușor.

Geograful: știe multe lucruri despre diferite părți ale lumii și despre felul în care trăiesc oamenii din diferite țări.

Savantul: știe multe despre știință, de exemplu: despre plante, animale, substanțe chimice, planete etc.

Matematicianul: este foarte rapid la calcule numerice, poate rezolva foarte ușor probleme matematice.

6. Talente tehnice:

Mecanicul: este foarte priceput în lucrul cu aparate tehnice (video, televizor, radio, casetofon etc.), poate repara chiar mecanisme simple.

Programatorul: știe să lucreze pe calculator, poate învăța programe noi singur și nu cere ajutor când programul nu funcționează.

Inventatorul: poate inventa mecanisme și mașini originale, construiește tot felul de lucruri.

7. Talente artistice:

Scriitorul: poate scrie povestiri, poeme și scurte piese de teatru originale și pline de imaginație.

Meșteșugarul: poate face tot felul de lucruri originale și drăguțe: sculpturi, măști, bijuterii, tricotaje, ceramică etc.

Artistul: poate desena orice obiecte, animale, oameni. Unii preferă să realizeze desene cu acuarele, picturi în ulei sau desene animate, caricaturi.

Comediantul: face pe toată lumea să râdă cu glumele sale, imitațiile și improvizații.

Actorul: cel care este ales și dorește să joace în rolul principal din filme sau piese de teatru.

Dansatorul: se adaptează repede oricărui ritm muzical, iar mișcărilor sunt grațioase și ușoare (fără efort).

Muzicianul: cântă foarte bine la un instrument muzical.

Cântărețul: are o voce foarte frumoasă și cântă corect.

8. Talente interpersonale:

Animatorul: întotdeauna propune jocuri sau alte activități de grup, înviorează atmosfera la petreceri, astfel încât toată lumea se simte bine și se distrează.

Judecătorul: știe să cântărească foarte bine argumentele altor copii care s-au certat și îi poate împăca, știe cum să-i ajute pe cei compromiși, găsește repede o cale de înțelegere.

Profesorul: știe cum să găsească cele mai potrivite cuvinte și exemple pentru a explica lucruri pe care alții nu le-au înțeles în clasă.

Oratorul: știe cum să se exprime, poate vorbi despre un anumit subiect în fața clasei sau a altor oameni fără a citi un text.

Liderul: îi dirijează pe alții foarte bine, știe cum să-i facă pe alții să asculte și să-l urmeze atunci când le spune ce au de făcut și cum.

Reprezentantul: apără foarte bine punctul de vedere al clasei când trebuie să obțină permisiunea de a face ceva, de a schimba unele reguli sau decizii ale profesorilor.

Persuasivul: știe cum să găsească cele mai bune argumente pentru a convinge pe ceilalți că ideile sale sunt optime.

Administratorul: lucrează foarte ordonat, iar când este un proiect de făcut se gândește la toate detaliile, la modul în care să-și distribuie eforturile și nu pierde nici un minut.

Afaceristul: se pricepe la afaceri, știe cum să rezolve lucrurile, cum să organizeze activitatea astfel încât să economisească și să adune bani.

9. Realizări (succese) inferioare:

Istețul: este foarte deștept, dar de obicei ascunde acest lucru nestudiind și luând note proaste.

Sporadicul: realizează foarte bine ce are de făcut, dar numai când este interesat în unele probleme noi.

De ce o persoană interesată de domeniu realizează mai multe în carieră?

Interesele reprezintă un fenomen psihologic foarte complicat, sintetizând atitudinea emoțională pozitivă cu elemente cognitive și energie motivațională. Ele reflectă preferințele stabile ale unei persoane pentru anumite domenii de cunoștințe sau de activitate. Fiind sursă de energie psihică și emoție intelectuală pozitivă, interesele fac ca executarea activităților, inclusiv a celor complicate, să decurgă mai ușor, cu mai puține eforturi. De aceea intereselor le revine un rol esențial în luarea deciziilor privind cariera. O posibilitate la îndemâna oricui pentru a-și conștientiza interesele este cea de a reflecta la alegerile anterioare pe care le-a făcut: în ce activități s-a implicat, în ce domenii a lucrat ca voluntar, ce cursuri opționale sau facultative a frecventat. Reflectând asupra asemănărilor dintre domeniile preferate, persoana își poate cunoaște propriile interese.

Deși interesele reprezintă o stare internă, psihică a omului, ele pot fi recunoscute și după manifestările lor externe, care formează indicatorii cantitativi și calitativi ai intereselor. Interesele se manifestă prin comportamente de apropiere față de anumite activități și pot fi identificate pe baza unor indicatori calitativi și cantitativi (*Tabelul 1*).

Tabelul 1. Indicatori ai intereselor

	Indicatori cantitativi	Indicatori calitativi
1.	Frecvență crescută a activităților specifice domeniului de interes (realizarea activității chiar și în timpul liber)	Atenție focalizată pe activitate (concentrare în timpul realizării activității)
2.	Persistență în timp a preferinței pentru anumite activități (manifestarea preferinței pentru cel puțin 6 luni în ultima perioadă de timp)	Afectivitate pozitivă ce acompaniază realizarea activității (plăcerea de a realiza o anumită activitate)
3.	Intensitatea de manifestare (nivel minim de stimulare necesar pentru declanșarea activității)	Menținerea unei tendințe de apropiere față de activitate (dorința de a se reîntoarce la activitatea respectivă)

4.	Persistența în activitate (cât timp continuă să facă activitatea respectivă	Implicare în realizarea activității (atitudine activă în realizarea activității)
----	---	--

Interesele pot fi descoperite și prin utilizarea inventarelor de interese. Aceste inventare în general sunt alcătuite din liste de activități și ocupații dintre care ni se cere să le selectăm pe cele preferate. Prin gruparea preferințelor pot fi puse în evidență interesele și modul în care pot fi valorificate acestea.

Actualmente, cel mai utilizat chestionar de interese este cel creat de John L. Holland, psiholog american, specialist în consiliere și dezvoltare în carieră. John L. Holland este autorul unui model de dezvoltare în carieră, bazat pe interpretarea opțiunii profesionale ca expresie „voalată” a individualității. În contextul acestei teorii, el a descris 6 tipuri de personalitate în funcție de preferințele manifestate față de obiecte, date, idei, oameni, instrumente, artă.

1. **Realist:** nesociabil, orientat spre prezent, stabilitate emoțională, preocupat de realitatea concretă (obiecte, mașini, instrumente) preferă activități ce solicită abilități psihomotorii, gândire concretă. Capacități matematice, neverbale.

➤ *Profesii recomandate: mecanic, electrician, inginer, agronom.*

2. **Intelectual:** rațional, independent, analitic, nesocial, original. Predomină valorile teoretice, îi place să rezolve probleme ce solicită gândire abstractă. Inteligent. Combinație armonioasă a capacităților verbale și neverbale.

➤ *Profesii recomandate: cercetarea, botanic, astronom, matematician, fizician.*

3. **Social:** dispune de abilități sociale, nevoie pronunțată de contacte sociale, comunicabil, tinde să învețe și să educe, umanist, feminitate, abordează psihologic persoană. Evită problemele intelectuale; este activ, deseori dependent de părerea grupului, rezolvă probleme bazându-se pe emoții, sentimente, competențe comunicative. Capacități verbale bine dezvoltate.

➤ *Profesii recomandate: învățător, psiholog, medic.*

4. **Convențional:** preferă activitatea algoritmică, este practic, concret, stereotipic. Conservativ, dependent, rigid (nu-i place schimbul de activitate); nu manifestă criticism, originalitate. Predomină capacitățile matematice.

➤ *Profesii recomandate: lucrător de cancelarie, calcule.*

5. **Întreprinzător:** alege obiective care permit manifestarea energiei, este entuziasmat, impulsiv, îi plac aventurile. Dominant, iubește să conducă, să i se recunoască meritele. Nu-i sunt pe plac activitățile ce solicită inteligență, eforturi, asiduitate, nu-i place munca practică. Soluționează reușit probleme legate de conducere, statut, putere, e agresiv și întreprinzător. Capacități verbale bine dezvoltate.

➤ **Profesii recomandate:** *artist, ziarist, cameraman, administrator, director, diplomat.*

6. **Artistic:** se bazează pe emoții, imaginație, intuiție; concepție neliniară asupra vieții. Soluții originale, independență. Capacități psihomotore și verbale. Nu respectă convenționalitățile. Idealuri înalte, autoafirmare.

➤ **Profesii recomandate:** *creație – pictor, muzician, poet, prozator.*

John L. Holland a elaborat un chestionar pentru determinarea tipului de personalitate raportat la grupurile de profesii – Inventarul Profesional al lui Holland.

Bibliografie selectivă:

Bolboceanu, Aglaida - *Consiliere psihologică pentru orientare și dezvoltare în carieră: Ghid de aplicare*, Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe ale Educației, Chișinău, 2015

Expert coordonator sprijin psiho-social

Iatagan Mariana

mai 2022